

Man kigger ned og ser himlen

Billedhugger bag 'Kilden i Vartov' Laila Westergaard er vokset op i en gravstensforretning, hvor død og alvor altid var nærværende. Her fortæller hun om grundtvigsk livsglæde og om dåb og langsomhed

TEKST: INGRID ANK, AKADEMILEDER OG REDAKTØR

I 2013-14 blev gården i Vartov i Københavns centrum renoveret ud fra ønsket om at skabe et mødested og

åndehul. Samtidig blev det besluttet, at gården også skulle have en vandkunst, og at den skulle udformes af billedhugger Laila Westergaard. Kunstværket er nu færdigt og bliver officielt åbnet og afsløret i pinsen 2018. Laila Westergaard fortæller her om værket og om tankerne bag:

“Da jeg i begyndelsen gik rundt i gården i Vartov og kiggede, var jeg selvfølgelig straks optaget af, hvordan et nyt værk kunne spille sammen med Niels Skovgaards Grundtvig-statue. For han sad så fint og tronedede i den ene ende af gården, og jeg tænkte, at det var meget vigtigt ikke at gå i konkurrence med ham. For så ville man tabe.”

“Og fordi han sidder der og knæler, mens han kaster blikket skråt frem, fik jeg ideen til at placere noget lige dér, hvor hans blik lander.”

TYRKIET – KØBENHAVN – NEW YORK

Vandkunsten har fået navnet Kilden i 'Vartov' og er udformet som et bassin med en trappenedgang fra alle sider – omtrent som et byzantinsk eller romersk bad. Ud fra midten af badet vokser grene, der breder sig ned over trappenedgangene til alle fire sider.

“For mange år siden,” fortæller Laila Westergaard, ”da jeg boede i Tyrkiet og gik på Kunstakademiet, var jeg en dag i Alahan i det sydlige Tyrkiet og besøgte en lille byzantinsk ruin, hvor der også lå en kirke. Her så jeg en døbefont, som gjorde et stort indtryk på mig – et kors, der var formet som en trappe ned i vandet. Det billede har lagret sig hos mig som noget, jeg en dag måtte bruge til noget.”

“Og så tog det lige så stille form, at skulpturen i Vartov ligesom døbefonten i Tyrkiet skulle have vand i et kar i midten med vandspejl, der både spejler himlen og giver mindelser i sit dyb om grav og mørke. For vandoverfladen har jo et mørke under sig og er samtidig et himmelspejl – man kigger ned på overfladen og ser himlen. Samtidig vil vandet, der strømmer op nedefra, lave bevægelse i overfladen, så mørket forstyrres og ikke får mag-

» At stå og hugge i sten her i 2018 kan jo næsten virke komisk og i hvert fald helt ude af trit med tiden

Laila Westergaard i sit værksted, januar 2018, foto: Anne-Mette Kelter Skovsgaard

ten. Det bliver et billede på opstandelsen og det evige liv.”

“Vi der bevæger os rundt på jorden og i livet befinder os lige på det skæringspunkt, hvor himlen møder overfladen. Vi befinder os dér, hvor himlen møder både livet og døden.”

“Jeg blev optaget af,” fortsætter hun, ”at man kunne lade Kristi opstandelse skildre ved, at der vokser grene ud fra det mørke vand. Så træerne både er himmerigets træer og opstandelsestræet. Grenene bevæger sig ud over trappetrinene og ned på jor-

den. I min oprindelige skitse standsede grenenes bevægelser indenfor rammen af de relieffer, som ligger på jorden, men under arbejdet kom de til at vokse ud over kanten, og det, tror jeg, er godt. Selvfølgelig skulle de vokse ud over kanten. Også det bliver et billede på den uendelige livgivende kilde, der strømmer ud til os.”

“Det er egentlig ikke noget konkret træ, så man skal ikke gå alt for botanisk til værks. Men af alle de træer, jeg har fotograferet, har jeg mest brugt et billede af et træ, jeg så i New York. Så bliver kloden jo pludselig lille.”

» Mit håb er, at folk vil sætte sig hen til kilden, tale sammen, sidde stille og lytte til vandets plasken. At børnene vil lege lidt med vandet og måske tegne videre på grenene med en våd finger

HOS GRUNDTVIG VOKSER DET SAMMEN

“Jeg vil gerne have, at *Kilden* både er kilde og himmelspejl, og at det er et overgangssted. Ligesom både døden og dåben er overgange.”

“Jeg er opvokset i en gravstensforretning, så død, sorg og alvor har altid været der og været med til at skabe mit syn på livet. Og når jeg kommer ind i en kirke, og vi skal synge ‘Hil dig frelser og forsoner’ eller ‘O Kristelighed’, så bliver jeg inderligt glad og berørt. Jeg føler mig genkendt i den kamp, som Grundtvig skildrer, og som jeg også har forstået, at han selv kæmpede. Fra mørke til lys, mørke til lys. Billeder som: ‘Du slår over dybet din gyngende bro’, ‘Kærligheden, hjertegløden stærkere var her end døden’, ja alle de ord vækker dyb genklang i mig.”

“For mig er Grundtvig ikke en masse svære tekster,” fortsætter hun. “For mig er Grundtvig lig med påske- og pinsesalmer. Salmerne skaber bevægelsen fra det jordiske liv til det himmelske og bliver et mødested mellem de to steder. Det vokser sammen – Guds rige og det jordiske rige. Lys og mørke.”

YDMYGHED, GLÆDE OG MORGENSANG

“Min bror og jeg er rundet af både det missionske og grundtvigianismen. Det missionske gennem vores bedsteforældre på min mors side, og af det grundtvigske gennem mine bedsteforældre på min fars side, der var med i den grundtvigske valgmenighed. Min mormor sagde altid, at arbejdsglæden er den største glæde. Det ved jeg ikke, om jeg er enig i, men for hende var pligten meget stærk – pligten til at holde sig i live og passe sit arbejde. Og så var ydmyghed afgørende, man skulle ikke blæse sig op.”

“Ydmygheden kan jeg egentlig meget godt lide. Og samtidig står det grundtvigske for mig netop for

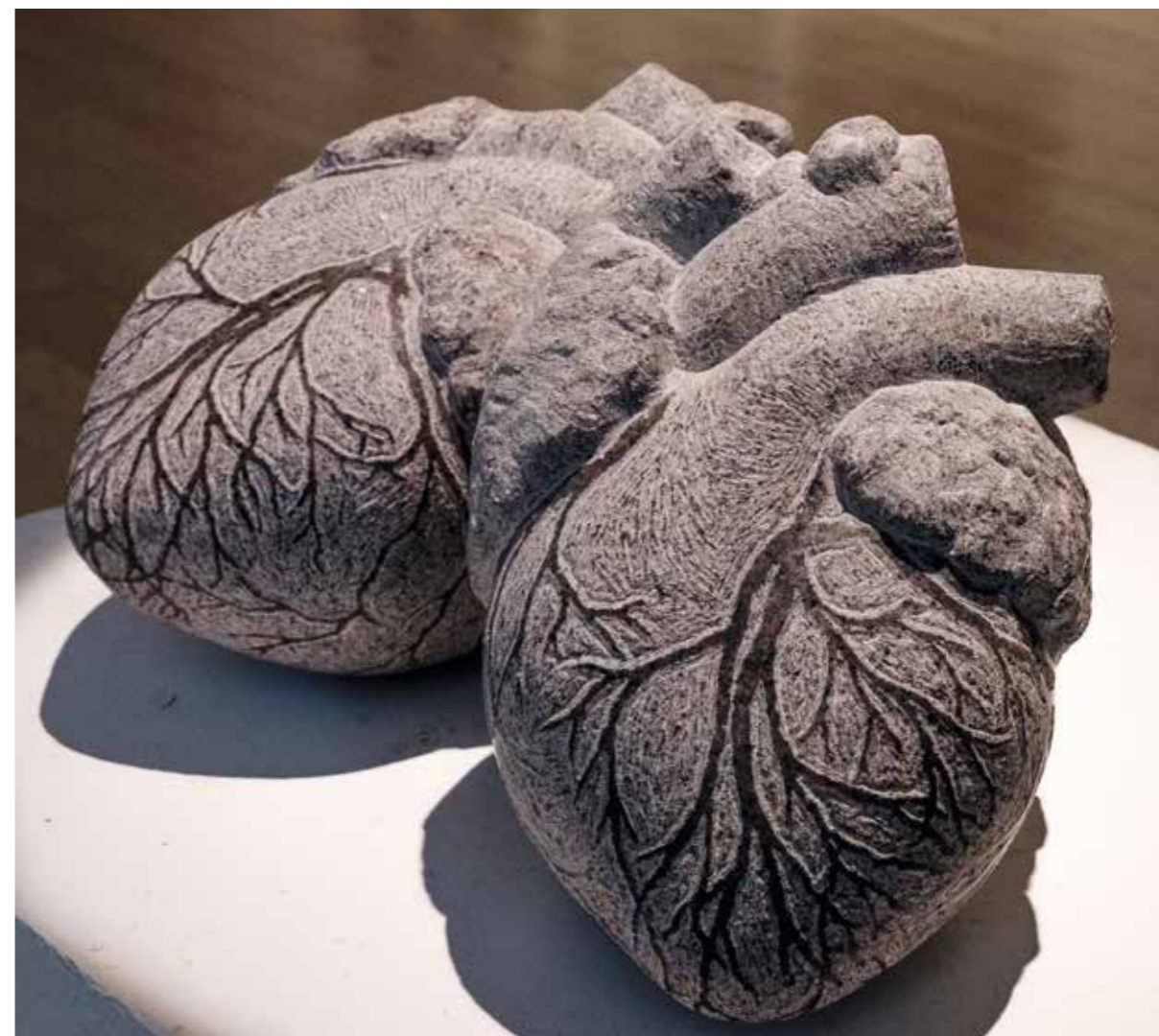
glæden over livet og skabelsen, og det at bruge livet til fulde og turde være menneske med glæde. I det missionske har syndsbevidstheden, skylden og skammen spillet en større rolle. Så længe det ikke bliver til en nådesløs fordømmelse af andre eller sig selv, har jeg ikke nogen problemer med det. At være bevidst om sin ageren i verden betragter jeg som en nødvendighed; bevidstheden om at vi holder et andet menneskes liv i vore hænder i mødet. Bliver det til konstante selvanklager, om man nu gør det godt nok, kan det drukne i selvoptagethed. Det kender jeg alt til. Den kunstneriske proces er på en måde et fint billede på den udspændthed, vi er i, mellem glad skabertrang og vilje og det selvkritiske blik og eftertanke.”

“Da min far døde, sad jeg ved hans dødsleje i de sidste timer og sang for ham. Han var ikke sentimental – eller det sagde han i hvert fald selv – og da jeg begyndte med at synge aftensange, gik det pludselig op for mig, at det ville han ikke have kunnet lide. Han kunne ikke sige noget og var langt væk, men jeg er sikker på, han ikke brød sig om det.”

“Så begyndte jeg at synge morgensange. Og så kunne jeg simpelthen mærke, at jeg blev i så godt humør. Og det mærkelige var, at da han døde, så var jeg selvfølgelig ikke opløftet over hans død, men jeg var opløftet over overgangen. At jeg kunne sende ham afsted med sang. Glæde og morgensang. Det tror jeg, han ville have kunnet lide og ville være tilfreds med. Det håber jeg.”

HJERTE, DÅB OG MORGENBAD

“Jeg er netop begyndt på udsmykningen af Gødstrup Hospitalskirke, hvor jeg hugger en døbefont udformet som et stort menneskehjerte. Når man går ned ad den 350 meter lange hospitalsgang, så drejer der på et tidspunkt en gang ind til kirken, og for enden af

Hjerter (Laila Westergaard 2018) Udstilles i Xiamen, Kina i april 2018, foto: Anne-Mette Kelter Skovsgaard

den gang vil der i fremtiden ligge en lille tråd. Man kunne sige, at det var en blodåre eller en lille gren, men her er det tænkt som en åre. Og hvis man får lyst til at følge den, så kommer man ind i kirkerummet og opdager, at åren fører op til døbefonten, hvorudfra der løber flere årer. Man opdager altså, at man bliver ført ind til et fællesskab, hvor man ikke er den eneste tråd, men hvor der er mange tråde, som peger ud til alle sider. Også her er det på en måde en kilde, der løber ud fra hjertet, ud til os. På den måde er det en viderebearbejdning af Kilden i Vartov, som er blevet til hjertet i hospitalskirken.”

Hvorfor tænker du, at det er vigtigt at blive døbt?

“I dåben bærer vi barnet hen til døbefonten. Det indlemmes i et fællesskab og er et billede på, at vi

tør tro og håbe på, at Gud vil møde os der, tage imod det lille barn og inddrage det i et fællesskab, der rækker ud over det jordiske liv. Der er så meget lys og glæde ved den konkrete dåb og i handlingen. Livet kan være voldsomt. Alt kan komme til én, udfordringer, benspænd, brud, ensomhed og sorg. Dåbsvandet kan i bogstaveligste forstand være med til at køle vores pande livet igennem. Næsten hver morgen året rundt bader jeg i havnen. Den følelse af glæde, der opstår, når man kommer op fra vandet igen, bærer jeg med mig resten af dagen. Dåbens bad og velsignelse bærer vi med os altid.”

DET HAR JEG IKKE TID TIL

“Jeg er enormt glad for at kunne arbejde fysisk, samtidig med at tankerne kører, eller jeg lytter til

Detalje fra *Kilden i Vartov*, foto: Anne-Mette Kelter Skovsgaard

radioen. Så står jeg her og hugger og skaber det daglige brød. Det er meget meditativt for mig, og sådan har det også været at 'hugge Vartov', for det er et meget, meget enkelt mønster, jeg har hugget."

"Jeg ville egentlig bare have lavet de store grene, men så blev det for simpelt for mig. Derfor begyndte jeg at lave de små grene inde bagved, og de blev mindre og mindre og mindre. På den måde udvider

verden sig både udad og indad og kan også være stor i det lille."

"Jeg arbejdede på de grene i et helt år. Når man arbejder så længe på et værk, så er man ikke det samme sted, når man slutter, som da man begyndte. Derfor beder jeg også altid om en vis frihed, når jeg arbejder, for jeg vil gerne have, at livet skal spille med undervejs og få lov at få et aftryk. Ud fra hver af de fire midterste sten er to grene, der vokser ud og forholder sig til hinanden. Hvorvidt de lever i samdrægtighed eller vokser fra hinanden er forskelligt fra sten til sten. Der er bygget en vis dramatik ind i det, som måske skildrer forskellige måder, livet kommer til os på, forskellige måder at tage livet til sig. En vekslen mellem kamp og letthed i livtaget med det. Det liv, der bliver os givet, er ikke enkelt og nemt. Hvis det er Paradisets træer, der vokser ned på jorden, er det ikke bløde grene, der viser tilbage til et sødladent billede af et lysegrønt Paradis, hvor vi alle går rundt i hvide klæder og elsker hinanden. Grenene er præcis så skæve og levende og overlevende i deres trang til at søge nye veje, som vi er, og som livet er. På en af stenene blev grenene mere knudrede end de andre. De grene får mig til at tænke på træet Yggdrasil, og hvordan det nordiske hos Grundtvig forbinde sig til kristendommen. Det er vigtigt for mig, at værket til stadighed kan holde sig åbent overfor de tanker, det enkelte menneske kan have ved mødet med det."

"I sidste uge købte jeg et kunstværk," fortsætter Laila Westergaard, "som jeg skulle have købt for 13 år siden, da jeg så det første gang. Det er lavet af kunstneren Nils Viga og er et broderi, hvor der står: 'Det har jeg ikke tid til'. Det minder mig om mit eget arbejde. For at stå og hugge i sten her i 2018 kan jo næsten virke komisk og i hvert fald helt ude af trit med tiden og med realiteterne i dag, hvor hurtighed betyder alt. I sine 99 broderier med den samme sætning insisterer Nils Viga ved sin handling på langsomheden og på vigtigheden af at gå imod vor tids kulturelle mantraer."

KILDENS UDSPRING

Hvordan forestiller du dig livet omkring Kilden, når den lige om lidt står i Vartov?

"Jeg vil jo så meget håbe, at den får sit eget liv. For

det er ingen selvfølge. Når arkitekter tegner bygninger og pladser, så kan de jo ikke vide, om den hensigt, de har, også vil lykkes. Altså om pladsen bliver et levende mødested for mennesker."

"Men man forsøger selvfølgelig at gøre sig nogle tanker om, hvordan man kan gøre stedet til et sted, mennesker har lyst til at opholde sig. Mit håb er, at folk vil sætte sig hen til kilden, tale sammen, sidde stille og lytte til vandets plasken. At børnene vil lege lidt med vandet og måske tegne videre på grenene med en våd finger."

Det, der jo er lidt sjovt ved Skovgaard's Grundtvigfigur i Vartov, er, at han sidder så ydmygt og knæler. Men hvis man prøver at forestille sig, at han rejste sig op, så er han 3-4 meter høj. På den måde er det en dobbelt skulptur, der både er ydmyg og voldsom – den store knælende mand retter sit blik på noget andet end sig selv og viser dermed os andre hen til kildens udspring. Og jeg synes, det er meget rigtigt, som du siger, at man ikke kan kaste sig ud i en konkurrence med den skulptur. Men i al beskedenhed har du så alligevel lavet kildens udspring ...

"En landskabsarkitekt lærte mig engang, at man altid skal prøve at tage udgangspunkt i noget, der er på pladsen, når man får stillet til opgave at lave en udsmykning. Det er en sjov tanke at forestille sig Grundtvig oprejst, og ja, det at Skovgaard har vist ham knælende og alligevel kiggende næsten alferdigt ned på os giver i sig selv et både markant og ydmygt billede af ham. Grundtvig bestræbte sig på at vise os vej til kilden, til kærligheden, hjertegløden, 'floden som kan klippe vælte, floden som kan isbjerg smelte'. Om jeg kan yde mit bidrag til at understøtte denne bestræbelse, er jeg glad. Det er et fælles anliggende." ■

AFSLØRING AF KILDEN

Fredag den 18. maj 2018 kl. 15.30 er der officiel afsløring af vandskulpturen 'Kilden i Vartov' i Vartovs Grønnegård med indslag af blandt andre billedhugger Laila Westergaard og digter Pia Juul. Arrangementet er gratis og åbent for alle. Tilmelding på: tilmelding@vartov.dk – mrk.: 'Kilden i Vartov' i emnefeltet